

Павло Тичина
Максим Рильський
Вибрані вірші

Харків
«Фоліо»
2023

Павло Тичина

СОНЯЧНІ КЛАРНЕТИ

1918

НЕ ЗЕВС, НЕ ПАН...

Не Зевс¹, не Пан², не Голуб-Дух³, —
Лиш Сонячні Кларнети⁴.

У танці я, ритмічний рух,
В безсмертнім — всі планети⁵.

Я був — не Я. Лиш мрія, сон.
Навколо — дзвонні згуки,
І пільми творчої хітон⁶,
І благовісні руки.

Прокинувся я — і я вже Ти:
Над мною, підо мною
Горять світи, біжать світи
Музичною рікою.

І стежив я, і я веснів:
Акордились планети.
Навік я взнав, що Ти не Гнів, —
Лиш Сонячні Кларнети⁷.

1918

ЗАКУЧЕРЯВИЛИСЯ ХМАРИ...

Закучерявилися хмари. Лягла в глибінь блакить...⁸

О милий друже, — знов недуже —

О любий брате, — розіп'яте —

Недуже серце моє, серце, мов лебідь той ячить.

Закучерявилися хмари...

Женуть вітри, мов буйні тури⁹! Тополі арфи гнуть...

З душі моєї — мов лілеї —

Ростуть прекрасні — ясні, ясні —
З душі моєї смутки, жалі, мов квітоньки ростуть.
Женуть вітри, мов буйні тури!

Одбивсь в озерах настрої сонця. Снує про давнє дим...
Я хочу бути — як забути? —
Я хочу знову — чорноброву? —
Я хочу бути вічно-юним, незломно-молодим!
Одбивсь в озерах настрої сонця.

І сміх, і дзвони, й радість тепла. Цвіте веселка дум...
Сум серце тисне: — сонце! пісне! —
В душі я ставлю — вас я славлю! —
В душі я ставлю світлий парус, бо в мене в серці сум.
І сміх, і дзвони, й радість тепла.

1917

ГАЇ ШУМЛЯТЬ...

Гаї шумлять —
Я слухаю.
Хмарки біжать —
Милуюся.
Милуюся-дивуюся,
Чого душі моїй
так весело¹⁰.

Гей, дзвін гуде —
Іздалеку.
Думки пряде —
Над нивами.
Над нивами-приливами,
Купаючи мене,
мов ластівку.

Я йду, іду —
Зворушений.
Когось все жду —
Співаючи.

Співаючи-кохаючи
Під тихий шепіт трав
голублячий.

Щось мріє гай —
Над річкою.
Ген неба край —
Як золото.
Мов золото — поколото,
Горить-тремтить ріка,
як музика.

1913

АРФАМИ, АРФАМИ...

Арфами, арфами —
золотими, голосними обізвалися гаї
Самодзвонними:

Йде весна
Запашна,
Квітами-перлами
Закосичена.

Думами, думами —
наче море кораблями, переповнилась блакить
Ніжнотонними:

Буде бій
Вогневий!
Сміх буде, плач буде
Перламутровий...

Стану я, гляну я —
скрізь поточки як дзвіночки, жайворон
як золотий

З переливами:
Йде весна
Запашна,
Квітами-перлами
Закосичена.

Любая, милая —
чи засмучена ти ходиш, чи налита щастям вкрай
Там за нивами:
Ой одкрий
Колос вій!
Сміх буде, плач буде
Перламутровий...

1914

ДЕСЬ НАДХОДИЛА ВЕСНА...

Десь надходила весна. — Я сказав їй: ти весна!
Сизокрилим голубками
У куточках на вустах
Їй спурхнуло щось усмішками —
Й потонуло у душі...

Наливалися жита. — Я сказав їй: золота!
Гнівню брівоньки зламалися.
Одвернулася. Пішла.
Тільки довго оглядалася —
Мовби кликала: іди!

Почали тумани йти. — Я сказав: не любиш ти!
Стала. Глянула. Промовила.
От і осінь вже прийшла.
Так любить? — кажи. Та швидше ж бо! —
Блиснув сміх їй, мов кинджал...

Зажурились під снігом гай. — Я сказав їй: що ж...
прощай!
Враз сердечним теплим сяєвом
Щось їй бризнуло з очей...
Сизокрилою голубкою
На моїх вона вустах!

1917

ЦВІТ В МОЄМУ СЕРЦІ...

Цвіт в моєму серці.
Ясний цвіт-первоцвіт.
Ти той цвіт, мій друже,
Срібляний первоцвіт.
Ах, ізнов, кохана,
Де згучала рана, —
Квітне цвіт-первоцвіт!

Слухаю мелодій
Хмар, озер та вітру.
Я бриню, як струни
Степу, хмар та вітру.
Всі ми серцем дзвоним,
Сним вином червоним —
Сонця, хмар та вітру!

Десь краї казкові,
Золоті верхів'я...
Тільки шлях тернистий
Та на ті верхів'я.
Ходять-світять зорі,
Плинуть хвилі в морі —
В ритмах на верхів'я!

Світ в моєму серці,
Мрій танок, світанок.
Ти той світ, мій друже,
Зоряний світанок.
Я твої очиці,
Зорі, зорениці —
Славлю як світанок!

1917

НЕ ДИВИСЯ ТАК ПРИВІТНО...

Не дивися так привітно,
Яблуновоцвітно.
Стигнуть зорі, як пшениця:
Буду я журиться.

Не милуй мене шовково,
Ясно-соколово.
На схід сонця квітнуть рожі:
Будуть дні погожі.

На схід сонця грають грози —
Будуть знову сльози!
Встали мати, встали й татко:
Де ластовенятко?

А я тут, в саду, на лавці,
Де квітки-ласкавці...
Що скажу їм? — Все помітно:
Яблуневоцвітно.

1918

ПОДИВИЛАСЬ ЯСНО...

Подивилась ясно, — заспівали скрипки! —
Обняла востаннє, — у моїй душі. —
Ліс мовчав у смутку, в чорному акорді.
Заспівали скрипки у моїй душі!

Знав я, знав: навіки, — промені як вії! —
Більше не побачу, — сонячних очей. —
Буду вічно сам я, в чорному акорді.
Промені як вії сонячних очей!

1918

З КОХАННЯ ПЛАКАВ Я...

З кохання плакав я, ридав.
(Над бором хмари муром!)
Той плач між нею, мною став —
(Мармуровим муром...)

Пливуть молитви угорі.
(Вернися з сміхом-дзвоном!)
Спадає лист на вівтарі —
(Кучерявим дзвоном...)

Уже десь випали сніги.
(Над бором хмари муром!)
Розбиті ніжні вороги —
(Мармуровим муром...)
Самотна ти, самотний я.
(Весна! — світанок! — вишня!)
Обсипалась душа твоя —
(Вранішня вишня...)

1917

О, ПАННО ІННО...

О, панно Інно¹¹, панно Інно!
Я — сам. Вікно. Сніги...
Сестру я Вашу так любив¹² —
Дитинно, злотоцінно.
Любив? — Давно. Цвіли луги...
О, панно Інно, панно Інно,
Любові усміх квітне раз — ще й тлінно.
Сніги, сніги, сніги...
Я Ваші очі пам'ятаю,
Як музику, як спів.
Зимовий вечір. Тиша. Ми.
Я Вам чужий — я знаю.
А хтось кричить: ти рідну стрів!
І раптом — небо... шепіт гаю...
О ні, то очі Ваші. — Я ридаю.
Сестра чи Ви? — Любив...

1915

Я СТОЮ НА КРУЧІ...

Я стою на кручі! —
За рікою дзвони:
Жду твоїх вітрил я —
Тінь там тоне, тінь там десь...

Впливають хмари —
Сум росте, мов колос:
Хмари хмарять хвилі —
Сумно, сам я, світлий сон...

Вірю яснозорно —
За рікою дзвони:
Сню волосожарно¹³ —
Тінь там тоне, тінь там десь...

Припливеш, приплинеш —
Сум росте, мов колос:
З піснею про сонце! —
Сумно, сам я, світлий сон...

1918

ТАМ ТОПОЛІ У ПОЛІ...

Там тополі у полі на волі
(Хтось на заході жертву приніс)
З буйним вітром, свавольним і диким,
Струнко рвуться кудись в далечінь...

Йду в простори я, чулий, тривожний
(Гасне день, облітає, мов мак).
В моїм серці і бурі, і грози,
Й рокотання — ридання бандур...

Хилить вітер жита понад шляхом
(Ой там хмара похмура з півдня).
І так сумтно, так сумно співає —
Тільки перепел б'є десь у дзвін...

Моя пісне, вогниста, шалена
(Креше небо і котить свій гнів),
Ах, розбийся на світлі акорди,
Розридайсь — і затихни, як грім...

1916

ЗМІСТ

Два світлі генії поезії. *Леонід Ушкалов* 3

Павло ТИЧИНА

Сонячні кларнети	
Не Зевс, не Пан...	21
Закучерявилися хмари...	21
Гаї шумлять...	22
Арфами, арфами...	23
Деся надходила весна...	24
Цвіт в моєму серці...	25
Не дивися так привітно...	25
Подивилась ясно...	26
З кохання плакав я...	26
О, панно Інно...	27
Я стою на кручі...	27
Там тополі у полі...	28
Гаптує дівчина...	29
Квітчастий луг...	29
Ой не крийся, природо...	30
Іще пташки...	31
Світає...	31
Енгармонійне	32
Ходять по квітах...	33
У собор	34
Пастелі.	35
А я у гай ходила...	36
Хтось гладив ниви...	37
На стрімчастих скелях...	37
По хліб шла дитина...	38
Одчиняйте двері...	39
Скорбна мати	39
По блакитному степу...	41
Хор лісових дзвіночків	42
Зелена неділя.	43

Війна	43
Дума про трьох вітрів...	44
Золотий гомін	47
Плуг	
Плуг	52
Сійте...	53
І Бєлий, і Блок...	53
На майдані...	54
Як упав же він...	54
Перезорюють зорі...	55
І буде так...	55
Міжпланетні інтервали...	56
Зразу ж за селом...	56
На могилі Шевченка	57
Мєсія	59
Із циклу «Сотворіння світу»	60
Листи до поета	61
Мадонно моя...	63
Псалом залізу	65
Ронделі.	67
26.II (11.III)	68
Я знаю...	68
Гнатові Михайличенку	69
Один в любов...	69

Максим РИЛЬСЬКИЙ

Зі збірки «Під осінніми зорями» (1918)	
«Спи в своїй білій постелі!»	73
«Білий сніг, вино червоне...»	73
«Викочуйте бочки вина...»	74
«Волосся димом золотим...»	74
«Я так тебе люблю, що не втримаю сліз...»	74
«Чи я за усміх пустотливий...»	75
«Коли на могилі моїй...»	75
«Я жду од тебе слова...»	76
«Ці яблука так передчасно спілі...»	76
«Може, й справді в ту єдину нічку...»	76
Іванові Косинину	77
Переспіло-солодка малина...»	77
«Немає більше у листах твоїх...»	78
Останнє	78
«Піду мандрівними шляхами...»	78
«Спадає цвіт з каштанів...»	79
«Розвіявся зелений дим з беріз...»	79
«Гуляє, зростає на стінах...»	80
Панна	80

«Під сірий шум дощу пронизливо-смутого...»	80
«Розцвіли садки й одцвіли...»	81
«Нехай я весь в болоті...»	81
«Я говорить би хотів про друге...»	81
М. Н.	82
Хто змалював каштани густолисті...»	82
«Ясно осики шумлять...»	83
«Забула про мене давно ти...»	83
«Ти плакала, дитя, у мене на грудях...»	83
«Я знаю: буде ще багато...»	84
«В самотині перегортаю...»	84
«Ти пішла широкими шляхами...»	85
«Вертаються давні сльози...»	85
«Ми розійшлись давно — і цим себе зріднили...»	85
Романс	86
Фінал	86
«Над городом німая вишина...»	87
«Осміяний самим собою...»	87
«Я чистий образ Беатріче...»	88
Любов чи ні — не знаю...»	88
«Огні. Шумливий вечір...»	89
Голос отрути	89
Dolorosa	89
Мінорни гами одна по одній...»	90
«Почервонило сонце віти...»	90
Нічна тривога	90
«Надходить вечір синьою стіною...»	91
«О моя тривого невгасима...»	91
«З лукавим поглядом ясним...»	92
Мертва хвилина	92
«Не спалось квітам у тумані ночі...»	92
«Там десь, глибоко, на дні...»	92
«Раба кохання, ти його й не знала...»	93
«В трагікомедії життя...»	93
Зимове скло	93
Н.	94
Мой Ленорі	94
С. Н.	95
Згаси у серці зло! Розширила над нами...»	95
«І сніжний іней мрій моїх...»	96
«Сьогодні був у мене сатана...»	96
«Старосвітський портрет на стіні...»	96
У Романівському запусті	97
«Мов поцілунок крізь вуаль...»	97
«Ходять тіні по долині...»	97
«В кав'ярні пусто. Гомонять льокаї...»	98
М. В.	98

На флейті	99
«В глибокому затоні...»	99
«Як солодко в північній тишині...»	99
«На тлі зелено-золотого гаю...»	100
«Людські розмови... десь дзвін церковний...»	100
«Старі листи читаю в тишині я...»	100
«Білим цвітом розцвілися сливи...»	101
«Люби природу не як символ...»	101
Згадай, безумче! Світ — не тільки ти...»	102
Холодний вітер	102
«Завидую тобі, морозний супокою!»	102
«Прийди останній час. Внизу — безмовна річка...»	102
«...Усе це так було...»	103
Рондо	103
Зі збірки «Під осінніми зорями» (1926)	
«На білу гречку впали роси...»	105
«Спинилось літо на порозі...»	105
«Сніг падав безшелесно й рівно...»	106
«Весною ми їздили в поле...»	106
«Поле чорніє. Проходять хмари...»	107
«Цвітуть бузки, садок біліє...»	107
«Молюсь і вірю. Вітер грає...»	107
«Як Одиссей, натомлений блуканням...»	108
«Осіню дише. По лісі проходять...»	108
«На порозі гість веселий...»	109
«Мій ріг мисливський грає в самотині...»	109
«Яблука доспіли, яблука червоні!»	110
«Я б склав тобі молитву. Синіє далина...»	110
«Яблуко спіє і падає...»	110
«Ліс в ясних коронках...»	111
«Сніг передчасний розтав, і поля зачорніли з-під снігу...»	111
«Проса покошено. Спустило тихе поле...»	111
«Дрімає дім старий. Кругом гаряче літо...»	112
«Надворі дощ, холодний вітер віє...»	112
«Дощ одшумів. Блакить ясніє...»	113
Д.	113
І дзеркало води, і співи журавлів...»	113
«Лежить в полях блакитний сніг...»	113
«Єсть ім'я жіноче, м'яке і ясне...»	114
Чужоземка	114
«В вічі глянув березень ясний...»	115
«Наша зустріч єдина була...»	115
«Тобі одній, намріяна царівно...»	116
Чорні троянди	116
«Я тільки надпив свою чарку...»	117
Весела серенада	117

«Я не спав — і по моїй кімнаті...»	118
«Під мокрим снігом ліхтарі горять...»	118
Біле й червоне	119
«Коли у грішному вертепі...»	119
Музика.	119
«В високій келії, самотно-таємничій...»	120
«За стінами холодна віє ніч...»	121
«Знов крізь розірвані, димчасті хмар клубки...»	121
«Не ясноокий образ Беатріче...»	121
Морозе! Ти — душа парнаського	122
Як Гамлет, придивляюся я до хмар...»	122
«Я ніщо, я німий, я той білий листок...»	122
«Од голосу пащить і віє...»	123
«Плюскочуться білі качки...»	123
«Рожевий лавр цвіте в моїй кімнаті...»	124
В зоологічному саду	124
«Мені снилось: я мельник в старому млині...»	124
Червоне вино	125
«Задзвеніла синиця в саду...»	126
«Зимовий день. Плигають між скиртами...»	126
«Дотліває вечір. Огник догорає...»	126
«Дні ясності, дні бабиного літа...»	127
«Минає день за днем в красі одноманітній...»	127
«Чи пам'ятаєш? Ми вертали з полювання...»	127
Коментарі. <i>Леонід Ушкалов</i>	128